

ИСТОРИЯ НА ИЗДАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ

Плевенските печатници

1886 – 1947 година

Николай Чорбаджиев

Полиграфията, материалната база, осъществяваща книгоиздаването, отпечатването на периодични и служебни издания, на печатни изделия за нуждите на населението и икономиката т. нар. акциденция в град Плевен е недостатъчно проучена, особено в нейния ранен период. В забвение са нейните създатели. Разрухата, материалните и човешки загуби от няколкомесечните сражения при Плевен по време на Освободителната война 1877 – 1878 г. са били само една от причините първата печатница в Плевен да се открие едва през 1886 година. Развитието на печатното дело в Плевен било бавно и трудно поради липса на финансови ресурси, подготвени кадри и външна подкрепа.

През периода 1878 – 1880 г. в освободена България вече работят 13 печатници. Съществен принос за развитието на печатното дело в България имали унгарската фирма „Риглер“ (от 1882 г.) и виенската фирма „Самуил Патак“, със седалище в Русе, които подпомагат откриването на книжарници и печатници и снабдяването им с печатарски машини и принадлежности в много градове. Няма данни, че такова съдействие са оказали и на град Плевен.

За разлика от други градове в страната, печатари-чужденци в Плевен не са работили.

Данни за плевенските печатници срещаме в трудовете на редица плевенски автори. При изследването в помощ за сравнение ни бяха трудовете на проф. Марин Ковачев. Използвахме книж-

ните фондове на читалище „Съгласие“, Регионална библиотека „Хр. Смирненски“, Плевен, НБКМ – София, ОДА – Плевен, личните фондове на бивши печатари и сведения от техните потомци.

Идеята за настоящето проучване ни беше дадена от главния редактор на Университетското издателство на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ д-р Лъчезар Георгиев.

Особено ценни данни за плевенските печатници и издадените от тях книги получихме от седмотомното издание на НБКМ – София „Български книги“, С., 1978 – 1995 г.

Посочените източници ни позволиха да се уточнят съществуващите в Плевен печатници и печатарски фирми по време и продължителност, машинното им обзавеждане и техните производствени възможности. Почти към всяка печатница е имало книжарница, а често и книгоиздателство.

От 1886 до 1947 г. в гр. Плевен били открити 42 печатници, 21 от които съществували само една или две години (виж. табл. № 1). Характерно за тях е честото сдружаване на собствениците им във връзка с финансови затруднения и е имало за цел оцеляването им. Тази тенденция се запазила до 1920 г. Същото явление се наблюдава и в други градове на страната. Определено влияние върху развитието на полиграфията в Плевен имало израстването му като голям административен център в Централна Северна България, развитието на ико-

номиката, особено на селското стопанство и учебното дело.

Днес, когато прекарваме прага на XXI столетие, трудно можем да си представим първите печатарски машини в Плевен, задвижвани ръчно с колело от специален работник, наричан въртач, или крачно при американките. Изминали години, в края на 20-те години започва модернизирание и електрифициране на плевенските печатници. Но все още в някои малки печатници крачното задвижване на американките продължило и през 40-те години на миналото столетие.

Първите плевенски печатници са дело предимно на две видни плевенски фамилии – Бръшлянови и Караиванови, които са имали съществен принос в обществения и културен живот на предосвободения Плевен.

Преди 115 години, в далечната 1886 година, се завъртяло колелото на първата печатарска преса в Плевен, в печатницата на Цоню Бръшлянов. Това е началото на полиграфията в Плевен. Първата отпечатана в Плевен книга е на Атанас Бендерев „Сливнишкият герой княз Александър Батенберг“, писма на капитана за 5, 6 и 7 ноември 1885 г., преведена от руски от Иван Доков, адвокат от Плевен. Поради антимоноархическия ѝ характер книгата била конфискувана и печатницата на Цоню Бръшлянов принудително спряла дейността си.

На следващата г. печатницата на Бръшлянови продължава дейността си, но вече като собственик бил посочен Парашкев Ц. Бръшлянов. Бил отпечатан „Устав на дружество „Съгласие“ – 1887 г. (вж. прил. 1). Същата г. печатница „Д. Ц. Бръшлянов и сие“ отпечатва книгата „Суворов“ (най-знаменития руски пълководец), превод от руски. Не е известно кой е бил съдружник на Д. Ц. Бръшлянов. Книгите, отпечатани от Бръшлянови, са малкоформатни, с добър и разнообразен шрифт и с подходяща орнаментна украса.

До края на XIX век в Плевен били открити още 15 печатници, предимно с непродължително съществуване и скромна печатна продукция, отразени в таблица № 1: печатница „Вит“, „Цв. Караиванов“, „Макавеев – Бакърджиев“ и „Съединение“ на Цв. Караиванов, Димитър Бакърджиев и Иван Макавеев, отпечатала през 1890 г. първият плевенски вестник „Народна сила“ – за политика

и литература, с редактор Т. Цанков. Вестникът бил със стамболовистка насоченост и русофобски. Печатница „Димитър Бакърджиев“ започва през 1894 г. да отпечатва в-к „Неделя“, който Вл. Топенчаров определя като един от вестниците утвърдил икономическата мисъл в българския печат. Печатница „Напредък“, „Братство“, „Макавеев-Рачев“, „Братя Ст. Бояджиеви“ – 1892 – 1899 г. е била снабдена с най-нови германски скоропечатни машини и различни видове букви и украшения. Нейната печатна продукция е по-голяма от всички 11 печатници, които посочихме преди нея. През 1896 г. започва да отпечатва „Винарско-земеделчески вестник“ – първият орган за лозаро-винарски знания и просвета в България.

Следват печатниците: „Иван Макавеев“, „Бакърджиев-Рачев“, със значителна печатна продукция. През 1888 г. там продължава отпечатването на „Винарско-земеделчески вестник“.

През 1899 г. учителят ТОДОР ХРИСТОВ БЪРДАРОВ открива голяма книжарница и печатница, снабдена с нови модерни печатарски машини (през 1910 г. е с една плоска машина и една американка, обслужвани от 3 словослагатели, 2 машинисти и 1 ученик). За печатницата и книжарницата е построена специална сграда на ул. „Александровска“, сега „В. Левски“. На Бърдарови били и печатарските фирми „Кирил и Методий“ – 1898 г. и „Тодор Хр. Бърдаров и сие“ – 1899 – 1900 г., където съдружник е бил Димитър Караиванов. Бърдаровите печатници са имали значителна печатна продукция: 27 книги, 8 периодични и 74 служебни издания.

През 1889 г. се открила Скоропечатница „Васил Димитров и сие – Игнатов“.

Посочените 18 печатници до края на XIX век са отпечатали 60 книги, от които 9 на селскостопанска тематика, 15 периодични и голям брой служебни издания.

През 1904 г. Димитър Караиванов открива печатница „Надежда“. Бил е съдружник в печатарските фирми: „Т. Карабелов, Дим. Караиванов, Сп. Стоянов“, „Караиванов-Влахов“, „Караиванов и сие“ и самостоятелен собственик на п-ца „Дим. Караиванов“. Караивановите печатници отпечатали: 38 книги, 22 периодични и 12 служебни

издания. Издателят-печатар създава през 1909 г. „Есперантско бюро“ към книжарницата си.

През 1905 г. са открити още 2 печатници: „Илия Рачев“ и „Васил Димитров“, която започнала да отпечатва илюстрираното списание „Градинар“ на книгоиздателство „Коста Мутафчиев“, – първото списание на селскостопанска тематика в България след Освобождението.

Особено голям принос в плевенската полиграфия имал Коста Мутафчиев, роден в Габрово, (1867 – 1950). През 1894 г. той открива в Плевен книжарница, която разпространява в обширен район книжната продукция на книгоиздателство „Хр. Г. Данов“ от Пловдив, особено учебници. Създава и книгоиздателство.

През 1907 г. Коста Мутафчиев внася от чужбина съвременни печатарски машини и открива печатница в Плевен. През 1910 г. печатницата разполагала с една голяма плоска печатарска машина и една американка, обслужвани от 5 словослагатели и 2 машинисти. Печатницата е била с най-продължително съществуване – 40 години и с най-голяма печатна продукция до 1919 г. Отпечатала е 191 книги, 70 периодични и 89 служебни издания и други печатни изделия (акциденция) за нуждите на гражданите, администрацията, икономиката. Отпечатала е 28 учебника, от които 10 през 1911 година. След 1920 г. Коста Мутафчиев се ориентира предимно към издаване и печатане на селскостопанска литература – от 54 заглавия 44 са издадени след 1920 г. и от тях 20 са на лозаро-винарска тематика. Отпечатани са също голям брой заглавия художествена литература, включително и преводна и значителен брой на плевенските автори Н. В. Ракитин, Рена Попова, Георги Домусчиев, Стоян Заимов, Вл. Кирицов и други. Заслуга на Коста Мутафчиев е, че свързва трите звена – книгоиздателство, печатарство и книжарство в един цялостен цикъл. През 1947 г. печатницата разполага с една полска машина 63/95 см. и американска 32/42 см, обслужвани от 6-7 работника.

Печатница „Братя Игнатови“ съществувала от 1908 до 1947 г. Собствениците са братя Тодор и Спас Игнатови от село Бреница. През 1908 г. те купуват от фирма „Братя Лозанови“ от Видин голяма стара цилиндрова печатарска машина, една малка „Бостън“ преса за печатане и 1000-килогра-

Собственикът Симеон Чорбаджиев пред своята книжарница и печатница „Златолира“ – Плевен (1928 г.)

ма букви, един печатарски нож за 4650 лева. В Плевен закупуват „дюгена-книжарница“ на Карабелов на ул. „Александровска“ (сега „В. Левски“) и там настаняват печатницата и книжарницата си. През 1910 г. печатницата притежавала само една печатарска машина с 3 словослагатели, 1 машинист, 1 книговец и 2 ученика (чираци). От 1937 г. Тодор Игнатов е самостоятелен собственик на печатницата, която е била ориентирана предимно за акцидентно производство на печатни изделия за администрацията, икономиката и гражданите – акциденция. Отпечатва също е 22 книги, 14 периодични и 7 служебни издания. В края на 1947 г. притежавала една плоска машина и две американки задвижвани от електромотори.

Печатницата на Александър Цанев е просъществувала само една година. Разполага с една плоска машина и една американска, обслужвани

от 3 работника. През 30-те и 40-те години на XX век собственикът притежава малка печатница е една американка с крочно задвижване. Работи акцидентия.

М. Бенмайор съобщава, че през 1910 г. в Плевен има 6 печатници, които разполагат с 6 плоски печатарски машини за голямоформатен печат, 4 американки и други помощни уреди, обслужвани от 40 работника, от които 19 словослагатели, 8 машинисти и 12 ученици. Така са задоволявани нуждите на града и окръга, а също така и с някой специализирани издания за страната. Но какво е мястото на гр. Плевен в полиграфическата промишленост на България? Повече печатници има в Русе – 8 с 19 машини (вкл. американските), Пловдив – 9 печатници с 27 машини, Варна – съответно 8 с 20 машини, София – 33 печатници със 120 машини, с 953 души персонал. В Търново е с 4 печатници, с 6 машини, но по-съвременни и с по-голяма производителност.

От 1911 до 1914 г. са открити още 6 малки печатници с малка печатна продукция: „**Рачев-Игнатов**“, „**Данаилов-Макавеев**“, „**Игнатов-Ангелов**“, „**Дим. Караиванов**“, „**Т. Данаилов**“, „**Караиванов и сие**“ (виж табл. 1).

Нов етап в развитието на полиграфията в Плевен е свързан с откриването на **Кооперативна печатница и книговезница „Изгрев“** през март 1919 г. от седем печатарски работници – млади, интелигентни и предприемчиви хора, почти всичките връстници. Те създават сравнително голям съвременен полиграфически комплекс, крупен производител на разнообразна книжнина, съществувал до края на 1947 г. В първия управителен съвет на кооперацията са били: Георги Стоянов, Никола Русев (книговезец) и Александър Андреев, а на контролния съвет Иван Антонов, Иван Денков Димитров и Коста Костов Цанков. Членове на кооперацията още са били: Тодор Табаков, Георги Русанов Русев, Александър В. Дунчев.

Първият управител на кооперацията Георги Стоянов Паскалев (1885 – 1938) е роден в Плевен. Той е с прогимназиално образование, но чрез самообразование придобива значителна обща култура. Развива значителна обществена дейност. Със сродник от рода Бърдарови работи в българска печатница в Солун до Балканската война. Членът на

Управителният съвет Иван Денков Димитров (1884 – 1979) учи печатарство в българска печатница в Солун.

До 9. IX. 1944 г. в кооперативна печатница и книговезница „Изгрев“ са отпечатани 408 книги, от които 69 на селскостопанска тематика, от тях 36 за лозарство и винарство. Отпечатани са още 70 учебника, 25 заглавия с политически характер, много заглавия художествена литература, включително и преводна и 130 служебни заглавия. Отпечатана е и поредица от библиотеки.

Значителна част от *плевенската периодика* е била печатана в печатница „Изгрев“ – 86 вестници, списания, единични листове. Почти всички те са излизали и в други плевенски печатници.

Заслужава да се споменат: „*Плевенски общински вестник*“, ученическото списание „*Златоструй*“, (разпространявано в цялата страна), в-к „*Земеделска защита*“, „*Плевенски новини*“, „*Плевенски окръжен вестник*“ и други.

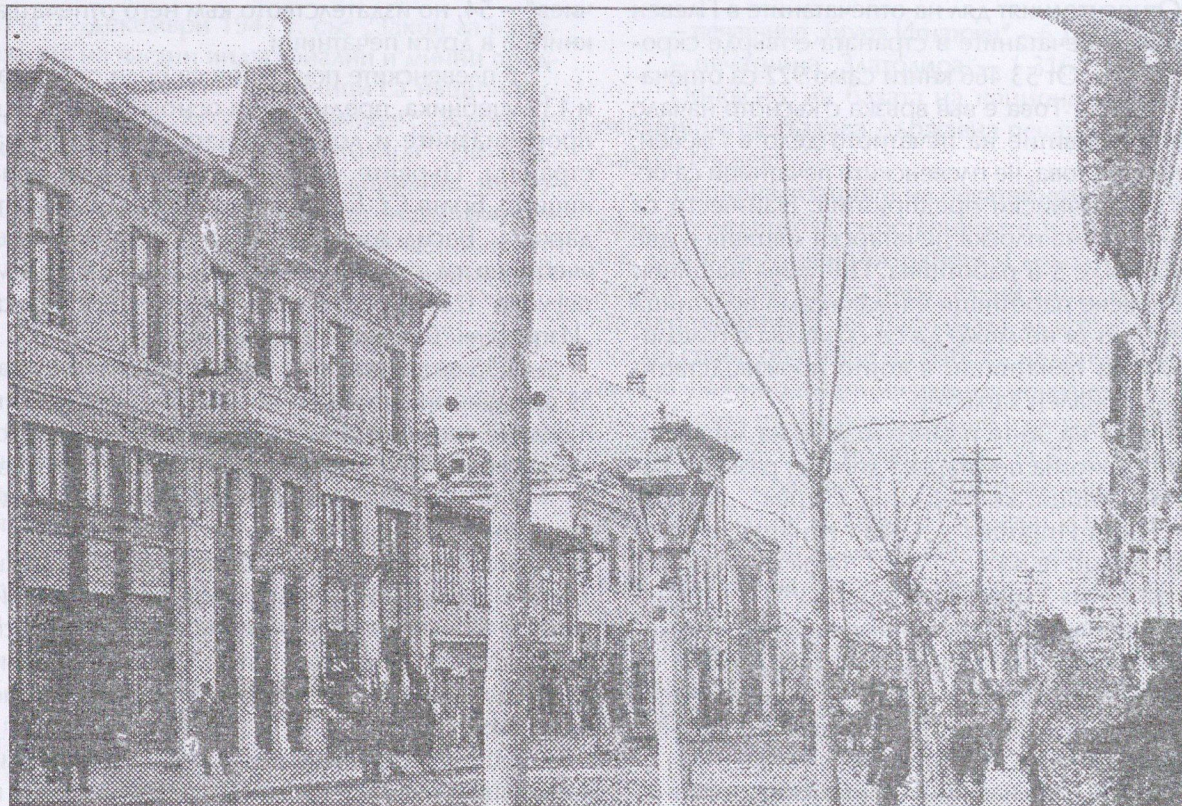
Освен кооператорите, в производството работили още 7-8 работника. В края на 1947 г. печатница „Изгрев“ притежавала 2 плоски голямоформатни плоски машини и две американки. Всичките машини се задвижват с електромотори.

Печатница „Гутенберг“ – 1920 – 1926 година, собственост на Никола Игнатев, била със значителна печатна продукция: 37 книги, от които 18 учебника и 8 заглавия селскостопанска литература, 13 периодични и 1 служебно издание.

През 1921 г. печатница „Гутенберг“ започнала да отпечатва един от най-значимите и популярни вестници – седмичника „*Северно ехо*“, редактиран от Петко Павлов Попов. Той отделя място на културния, книжовния и стопанския живот в Плевен, за дейността на общината, за реклама и други. Негови сътрудници са били: Цоню Бръшлянов, Ячо Хлебаров, Н. В. Ракитин, Георги Домусчиев и други. От бр. 9/1921 г. започва да се отпечатва в печатница „Коста Мутафчиев“, а след това последователно в печатница „Изгрев“, „Единство“ и „Братя Игнатови“.

Печатниците „*Земеделско единство*“ и „*Единство*“ на Коста Петров и Асен Цанев, имат скромна печатна продукция.

Печатница „Просвета“ на Слави Игнатов (1922 – 1947 г.) Собственикът от 1912 до 1915 г. е съдружник в печатница „Игнатов-Ангелов“. След

Печатница и книжарница
на Тодор Христов Бърдаров – Плевен (1908 г.)

смъртта му през 1934 г. печатницата поема синът му Асен. Печатницата е със значителна печатна продукция: 28 книги, 12 периодични и 7 служебни издания.

Печатниците „Отец Паисий“ на Асен Цанев и на „Георги Симеонов“, открити през 1925 г., са работили предимно акцидентия за населението.

Книжарница и печатница „Златолира“ на Симеон Н. Чорбаджиев. Книжарницата е открита през 1925 година, а печатницата, с една американка с крачно задвижване през 1927 година. Покъсно е закупена още една американка и една плоска машина. В печатницата са работили 5–6 работника. Била е профилирана предимно за акцидентия за нуждите на гражданите, селските кооперации, администрацията. В книжарницата са се продавали предимно канцеларски материали и учебни пособия, по-малко книги. Продавали са се и музикални инструменти, единствено в Плевен по това време. Отпечатвала е два вестника: „Селски

глас“, (1931 – 1932), орган на БЗНС „Врабча 1“ и в-к „Призма“, (1932), местен рекламен лист. От 1925 до 1940 г. книжарницата и печатницата се помещават срещу театъра, до Българска народна банка, след това в специално построена сграда на ъгъла на ул. „В. Левски“ и „Ракитин“. През 1947 г. е разполагала с една плоска машина и две американки, задвижвани от електромотори.

Трябва да споменем и малката печатница „Зора“ на Слави Бодев, регистрирана през 1933 г. Намирала се е на ул. „В. Левски“, срещу фонтаните. Разполагала с една американка и работила само акцидентия.

За 58 години, от 1886 до 9 септември 1944 г., плевенските печатници са отпечатали 922 книги и 410 служебни издания, които някои автори включват в броя на отпечатаните книги.

Относителният дял на отпечатаните в Плевен книги към отпечатаните в страната е твърде скромен – 1.72%. От 53 466 книги само 922 са отпечатани в Плевен. Това е във връзка с късното начало и бавното развитие на печатното дело в Плевен, най-вече и за това, че плевенските печатници са останали занаятчийски предприятия. Най-често са работили с една плоска печатарска машина и две американки, с 5-6 работника. По-голям машинен парк и повече работници е имала само печатница „Изгрев“, но тя не може да се сравнява с големите софийски печатници, в които производството има индустриален характер.

В края на 30-те и 40-те години на миналото столетие сериозна печатарска дейност развиват само пет печатници: кооперация „Изгрев“, „Мутафчиев“, „Братя Игнатови“, „Слави Игнатов“ и „Златолира“. Общо те разполагали с 14 печатарски машини, от които 3 плоски, формат 63/95 см., 3 машини с формат 50/70 см и 8 американки, всичките задвижвани с електромотори. Работниците са били добре подготвени, с добра обща и професионална култура. Делили се на чираци, калфи и фактор-ръководител на печатницата.

Книгите, отпечатвани в плевенските печатници, са с разнообразна тематика. Обслужвали са нуждите и интересите предимно на плевенската общественост. През описвания период са отпечатани 159 произведения на художествената литература. В началния период това са предимно преводи от руски, френски, немски. По-късно се отпечатват произведения на местни автори, а и на такива от общонационално значение.

В резултат на откритото през 1890 г. Винарско-земеделческо училище Плевен се оформил като център за издаване на селскостопанска и особено лозаро-винарска литература. Първи отпечатали такава литература печатниците „Братя Ст. Бояджиеви“, „Бакърджиев-Рачев“, „Макавеев-Рачев“, „Т. Хр. Бърдаров“, а по-късно печатниците „Коста Мутафчиев“ след 1907 г., и печатница „Изгрев“ след 1919 г. От 1894 до 1944 г. са отпечатани 161 книги на селскостопанска тематика (вж. прил.), от които 66 за лозарство и винарство, 19 за животновъдство, 15 за бубарство, 11 за овощарство, 8 за земеделско производство и 42 за други отрасли на селското стопанство. Най-много заглавия са отпечатани в печатница „Изгрев“ – 69 и „Коста Мутаф-

чиев“ – 54, но издателството към него отпечатвало книги и в други печатници.

В плевенските печатници са били отпечатани и 139 учебника, предимно за основните училища, прогимназиите и лозаро-винарските училища в страната. Първите учебници са дело на печатниците „Братя Ст. Бояджиеви“ (1897), „Т. Хр. Бърдаров“, „Васил Димитров“. По-късно най-много учебници са отпечатали печатниците „Коста Мутафчиев“ (28, от тях 10 през 1911 г.) и кооперация „Изгрев“ – 70, печатница „Гутенберг“ – 18.

В 15 от плевенските печатници са отпечатани 55 заглавия политическа литература, обслужваща нуждите на политическите партии. Най-много такива книги 25 е отпечатала печатница „Изгрев“.

Предимно до Първата световна война била отпечатвана военна литература, за подготовка на войника и военна тактика. Отпечатвани са били и книги с религиозно съдържание на плевенските църкви. Популярният и образован плевенски свещеник Димитър Ташев е автор на 3 такива книги. Отпечатани били и значителен брой различни песнопойки.

Една от основните дейности на плевенските печатници е било отпечатването на периодични издания: вестници, списания, единични юбилейни листове за нуждите на стопанския, културния и политическия живот на града и окръга. До 9 септември 1944 г. те са отпечатали 220 такива заглавия (вж. табл. 1). Характерно за издаваните вестници и списания е, че са се отпечатвали в 2, 3, 4, дори в 5 печатници. В някои случаи те са сменяли името си, без да се променя характерът на списването. Първият вестник, както беше споменато, бил „Народна сила“, отпечатан в скоропечатница „Съединение“ през 1890 г. Първият вестник за лозаро-винарска просвета е издаден в Плевен – „Винаро-земеделски вестник“, 1896 г. Най-много периодични издания са отпечатани в печатниците „Изгрев“ и „Коста Мутафчиев“ (вж. табл. 1).

В плевенските печатници са се печатали 58 вестници и списания на различни политически партии. Изданията на БЗНС са 17, но най-голям е броят на комунистическата периодика, включително и изданията на Плевенската комуна.

През 1926 г. е издаван и вестник на турски език „Муджадене“ („Борба“) с редактор Махмуд Нежмедин.

На 27 декември 1947 г. със „Закон за национализация на частни индустриални и минни предприятия“ пет плевенски печатници са национализирани: „Изгрев“, „Коста Мутафчиев“, „Братя Игнатови“, „Слави Игнатов“ и „Златолира“. Нито една от тях не е индустриално предприятие, но новата власт виждала в тях заплахата от нерегламентирана пропаганда. Съществуването на частни печатници било в противоречие с принципите на БКП за частната собственост.

При национализацията са иззети печатарски машини и ножове, букви – цялото оборудване. Взета е касовата наличност, ценни книжа. Отнети били и парични средства, произхождащи не от дейността на печатниците. Неправомерно е посегнато на влоговете на децата на собствениците и техните лични вещи.

Оценката на национализираните печатници е отразена в т. нар. „Нарочен баланс“, изготвен в деня на национализацията и е за отделните печатници:

- печатница „Изгрев“ – 4 601 160 лв.;
- печатница „Мутафчиев“ – 3 441 110 лв.;

- печатница „Братя Игнатови“ – 6 163 735 лв.;
- печатница „Златолира“ – 1 316 735 лв.

По-късно, на базата на национализираните печатници, се създава Държавна печатница „Александър Пъшев“.

Национализацията на печатниците има сериозни последици за собствениците и семействата им, които са лишени от работа и доходи. Децата, дори и внуците им, са определени като „засегнати от мерсприятията на народната власт“ с всички последствия: отказване на работа, недопускане във висши учебни заведения или изключването от тях.

С акта на национализация е сложен край на частната плевенска полиграфия. За 61 години родолюбиви, образовани и предприемчиви плевенчани при трудни условия и с големи усилия са успели да изградят солидна печатна база, задоволявала нуждите на Плевен и окръга от различни печатни изделия.

Отидоха си старите печатари, огорчени и непризнати! Нека това мое проучване е рехвиер за делото на тези труженици.

ЛИТЕРАТУРА

Аналитични библиографски указатели на плевенски периодични издания: Цветана Косташка, Галина Диолова, Велислава Петрова, Павлина Цветкова, Севдалина Цолевска.

Атанасов, Петър. Българското книгопечатане от Освобождението до 9 септември 1944 г. – Полиграфия, 1982, № 1–2, с 19.

Бенмайор, М. Типографското производство в България – Сп. на Българско икономическо дружество, 1910, № 3-4.

Български книги – 1878 – 1944 г. Библиографски указател. Т. 1–7. С., 1978 – 1995 г.

Дунчев, Любен. Един век българска книжнина в Плевенския край: 1852 – 1952. Плевен, 1975.

Дунчев, Любен. Мястото на Плевен в развитието на българското книгоиздаване 1878 – 1918 г. – Известия на НБКМ (София), 1973.

Зайков, Илия. Книга за печатницата. Пловдив, Хр. Г. Данов, 1990.

Ковачев, Марин. И се раждаше книгата. С., 1984.

Лични архиви на печатарите: Тодор Игнатов, Симеон Н. Чорбаджиев, Станчо Марковски.

Михайлова, Теменужка. Плевенски периодичен печат 1878 – 1966 г., 1968.

Папурков, Симеон. 100 години Русенска печатница 1865 – 1965 г. Русе, 1965.

Томова, Вили. Плевенски общински вестник 1920 – 1940., 1996.

Плевенските печатници 1886-1947 година
Приложения
 Списък на плевенските печатници 1886-1947

Табл. 1

№	Печатница	Съществува		Отпечатани		
		от година	до година	книги (броя)	периодика (броя)	служебни издания (броя)
1.	“Цоно Бръшлянов”	1886		1		
2.	“П. Ц. Бръшлянов”	1887		2		
3.	“Д. Ц. Бръшлянов и сие”	1887		1		1
4.	“Виг”	1888	1889			1
5.	“Цв. Караиванов”	1888	1889	2		1
6.	“Макавеев-Бакърджиев”	1888	1889	1		1
7.	“Съединение”	1889	1891	3	1	2
8.	“Д. П. Бакърджиев”	1891	1894	1	1	3
9.	“Напредък”	1890	1891			2
10.	“Братство”	1891	1893	2		3
11.	“Макавеев-Рачев”	1891	1894	6	1	2
12.	“Братя Ст. Бояджиеви”	1892	1898	15	2	8
13.	“Иван Макавеев”	1895		2	1	2
14.	“Бакърджиев-Рачев”	1895	1904	22	8	20
15.	“Кирил и Методий”	1898	1902	1	1	1
16.	“Т. Хр. Бърдаров”	1899	1914	20	7	70
17.	“Бърдаров и &”	1899	1900	6		3
18.	“Димитров & Игнатев”	1899	1906	14	3	10
19.	“Надежда”	1904	1908	16	8	5
20.	“Т. Карабелов, Д. Караиванов, Сп. Стоянов”	1904				
21.	“В. Димитров”	1905	1907	13	4	4
22.	“Илия Рачев”	1905	1910	29	6	5
23.	“Коста Мутафчиев”	1907	1947	191	70	89
24.	“Братя Игнатови”	1908	1947	22	14	7
25.	“Караиванов-Влахов”	1908	1914	18	14	7
26.	“Ал. Цанев”	1910		1	3	
27.	“Рачев-Игнатов”	1911		2	5	2
28.	“Данаилов-Макавеев”	1912		3	2	1
29.	“Игнатов-Ангелов”	1912	1915	9	5	1
30.	“Дим. Караиванов”	1913	1919	3		
31.	“Т. Данаилов”	1913	1920	8	11	5
32.	“Караиванов и &”	1914		1		
33.	“Кооперация “Изгрев”	1919	1947	408	86	130
34.	“Гутенберг”	1920	1926	37	13	1
35.	“Земеделско единство”	1919	1921	3	7	3
36.	“Единство”	1920	1923	7	7	1
37.	“Слави Игнатов”	1922	1947	28	12	7
38.	“Мутафчиев и син”	1922	1924	6		1
39.	“Отец Паисий” Асен Цанев	1925	1926	1	3	3
40.	“Георги Симеонов”	1925				1
41.	“Златолира”	1927	1947	2	2	1
42.	“Зора”	1933	1947		1	

Плевенските печатници 1886-1947 година

Отпечатани книги в плевенските печатници
от 1886-1944 г. по години

Табл. 3

Година	Брой книги	Година	Брой книги
1886	1	1916	9
1887	3	1917	0
1888	-	1918	1
1889	2	1919	23
1890	2	1920	16
1886-1890 - 8		1911-1920 - 113	
1891	0	1921	35
1892	1	1922	50
1893	2	1923	61
1894	4	1924	22
1895	6	1925	46
1896	5	1926	25
1897	6	1927	32
1898	10	1928	33
1899	8	1929	61
1900	10	1930	12
1891-1900 - 52		1921-1930 - 377	
1901	5	1931	32
1902	14	1932	24
1903	6	1933	12
1904	8	1934	14
1905	12	1935	16
1906	14	1936	11
1907	21	1937	6
1908	19	1938	12
1909	14	1939	21
1910	15	1940	31
1901-1910 - 128		1931-1940 - 179	
1911	27	1941	18
1912	14	1942	14
1913	4	1943	12
1914	11	1944	6
1915	8	1941-1944 - 50	

Забележка: Не са включени 15 книги, отпечатани в Плевен, на които печатниците, в които са отпечатани или годината на издаване им не са отбелязани. От 1886 до 9 септември 1944 година всичко **922 книги**